

K e e l e n õ u a n n e

Ettevaatust! Pealkiri!

Argo Mund

eesti keele instituudi assistent

Tartu ülikooli magistrant

Paar aastat tagasi oli ajalehest lugeda:

.. lubab [Ilmar] Raag „Viiendat stuudiot”, „Muusika ja elu”, „Pühapäevitajat”, „Prillitoosi”, „Inimeselt inimesele”, „Avatud toimikut” ja „Unetus” jätku. (Postimees 02.08.2002)

Selles lauses on tekkinud suur segadik pealkirjade käänamisega: üks osa on osastavas, teine omastavas käändes, muist hoopis käänamata. Laiendades osastavalist sõna *jätku*, peavad pealkirjad olema omastavas. Kuidas lause korda teha? Mida tuleb pealkirjade käänamisel üldse silmas pidada? Vastakem nendele küsimustele, toetudes aja- ning teabekirjandusest ja Internetist kogutud ainesele. Näitelausestes on vaatlusalune pealkiri kaldkirjas.

Alustuseks ei ole sugugi üleliigne meelde tuletada, et pealkirja tuleb käänata, kui tema asend tekstis seda nõuab.

1963 tõi Voldemar Panso Frederick Loewe'i „*Minu veetlev leedi*” suurepärase lavastusega „Estonias” eesti teatrisse muusikali. (Lauri Vahtre, Eesti kultuuri ajalugu. Lühiülevaade. 2. trükk, autori parandustega. Virgela. Tallinn, 2000, lk 170)

PARANDUS: 1963 tõi Voldemar Panso Frederick Loewe'i „*Minu veetleva leedi*” suurepärase lavastusega Estonias eesti teatrisse muusikali.

„*Talv laua all*” lavastas Üllar Saaremäe .. (Virumaa Teataja 05.02.2004)

PARANDUS: „*Talve laua all*” lavastas Üllar Saaremäe ..

Nende lausete parandamisel võib kasutada ka lisandit. Viimane lause kõlab sel juhul järgmiselt:

Näidendi „Talv laua all” lavastas Üllar Saaremäe ..

Allpool olevas näites ei saa lisandit kasutada, selle kordamine teeks stiili kehvaks.

Žürii otsustas välja anda kolm ergutuspreemiat: Urmas Lennukile „*Kadunud kingapood*” eest, Urmas Vadile „*Kadunud kosmos*” ja Jaan Võõramaale „*Mamma*” eest. (Virumaa Teataja 04.10.2003)

PARANDUS: Žürii otsustas välja anda kolm ergutuspreemiat: Urmas Lennukile „*Kadunud kingapoe*”, Urmas Vadile „*Kadunud kosmose*” ja Jaan Võõramaale „*Mamma*” eest.

Kui pealkiri koosneb **rinnastatud komponentidest**, peavad käändelõpu saama kõik rindosad.

Tänaseks on ta [= näitleja Are Uder] teinud kaasa paljudes lavastustes. Uderile endale on südamelähedased Tigu „*Pessis ja Illuusias*” (1982), talumees „*Gulliver ja Gulliveris*” (1987), vana pottsepp „*Saladuslikus tsirkuses*” (1997) ja Ajakeeraja „*Haldjaõös*” .. (Postimees 30.09.2000)

PARANDUS: Uderile endale on südamelähedased .. talumees „*Gulliveris ja Gulliveris*” ..

Niisugune asi tuli meelde, kui lugesin Dahli „*Charlie ja šokolaadivabrikut*”. (Postimehe nädalalisa Arter 22.02.2003)

PARANDUS: Niisugune asi tuli meelde, kui lugesin Dahli „*Charliet ja šokolaadivabrikut*” ~ Dahli teost „*Charlie ja šokolaadivabrik*”.

Lisaks „*Mutt ja autole*” on saada veel kaks videot. (Virumaa Teataja 10.04.2004)

PARANDUS: Lisaks „*Mutile ja autole*” on saada veel kaks videot. (Aga parem on nii: Peale „*Muti ja auto*” on saada veel kaks videot.)

Kui kääname **lausekujulisi pealkirju**, on lisand asendamatu abimees. Muidu muudaksime pealkirja ebaloomulikuks.

Alustatakse Juhan Liivi „*Küll suur on minu isamaaga*” ja Tammsaare „*Poisi ja liblikaga*”. (Õpetajate Leht 10.12.1999)

PARANDUS: Alustatakse Juhan Liivi luuletusega „Küll suur on minu isamaa” ja Tammsaare „Poisi ja liblikaga” (või: .. miniatuuriga „Poiss ja liblik”).

Aga ehk mäletab mõnigi 1970-ndate aastate noor teatrikülastaja nüüdki veel „Tõmbenumbrit” Noorsooteatris, „Ära ole pärdikut” Draamateatris või Nukuteatri lavastust „Küll ma olen ikka hea”. (Keel ja Kirjandus 2000, nr 2)

PARANDUS: Aga ehk mäletab mõnigi 1970. aastate noor teatriskäija nüüdki veel „Tõmbenumbrit” Noorsooteatris, Draamateatri tükki „Ära ole pärdik” või Nukuteatri lavastust „Küll ma olen ikka hea”.

„Kiire pulm” on jätkuks talvel Ervin Abeli mälestuseks tuuritanud „*Elu nagu Tootsi taskutele*”. (Virumaa Teataja 16.08.2000)

PARANDUS: „Kiire pulm” on jätkuks talvel Ervin Abeli mälestuseks tuuritanud estraadikavale „Elu nagu Tootsi taskud”.

Andrus Vaarik ja Egon Nuter „*Ei või ollas*”. (pildiallkiri, Virumaa Teataja 29.11.2002)

PARANDUS: Andrus Vaarik ja Egon Nuter situatsioonikomöödias „*Ei või olla*”.

Publik vajab „*Laulge kaasat*”. (Postimehe nädalalisa Arter 21.06.2003)

PARANDUS: Publik vajab saadet „Laulge kaasa”.

„*Nüüd oled sa Hamleti*” eest peaauhinna saanud ahvenamaalanna [Ulrika Bengts] ütles ise, et oli väga üllatunud, kuuldes festivali võidust. (Postimees 15.07.2003)

PARANDUS: Filmi „*Nüüd oled sa Hamlet*” eest peaauhinna saanud ahvenamaalanna ütles ise, et oli väga üllatunud, kuuldes festivali võidust.

Keskoolile mõeldud antoloogia, mis kuulub ühte komplekti K. Muru „*Noor-Eestist arbujaateni*”, M. Kalda „*Tuglasest Ristikivini*”, L. Epner „*Kitzbergist Raudsepani*”, P. Lias „*Eesti kirjandus XII klassile*”. (raamatu „Eesti kirjandus tekstides II” tutvustus, <http://www.apollo.ee>)

PARANDUS: Keskoolile mõeldud antoloogia, mis kuulub ühte komplekti järgmiste kirjandusõpikutega: K. Muru „*Noor-Eestist arbujaateni*”, M. Kalda „*Tuglasest Ristikivini*”, L. Epner „*Kitzbergist Raudsepani*”, P. Lias „*Eesti kirjandus XII klassile*”.

Lisand tuleb käänamisel appi võtta ka siis, kui pealkiri lõppeb kohakäändes oleva sõnaga.

.. kümme aastat hiljem – tullakse Rakvere teatrisse mõnikord ainult Lichtfeldti vaatama. Gretchen „Faustis”, kandvad rollid „Kahekesi kiigel”, „Leskedes” ja „Preili Julie’s”, donna Anna „Don Juanis” ja muidugi legendaarne Pipi. (Eesti Naine 2000, nr 6)

PARANDUS: Gretchen „Faustis”, kandvad rollid näidendites „Kahekesi kiigel”, „Lesed” ja „Preili Julie” ..

Pealtnäha puhtmuusikalises „Kevad südames” võtavad suure osa ekraaniaega ära Reet Kaasiku trimmis tantsutüdrukud. (Postimehe lisa Televisioon 11.–17.06.2001)

PARANDUS: Pealtnäha puhtmuusikalises filmis „Kevad südames” võtavad suure osa ekraaniaega ära Reet Kaasiku trimmis tantsutüdrukud.

„Tähed muusikas” muusikat nagu eriti pole ja tähedki on ammu otsa lõppenud. (SL Õhtuleht 11.01.2003)

PARANDUS: Saates „Tähed muusikas” muusikat nagu eriti pole ja tähedki on ammu otsa lõppenud.

Ott Aardamit nägi Tõnis Kask esimest korda 20. lennu lõputöös „Seitse venda”, kuid siis ta veel teda Jaanusena ei vaadanud. Äratundmine tuli „Nimed marmortahvlit” nähes. (Nädal 24.–30.03.2003)

PARANDUS: Äratundmine tuli filmi „Nimed marmortahvlil” nähes.

Olid ajad, mil mu nädalavahetus kulges „Keskpäevatunni” ja „Olukorrast riigis” rütmis. (Eesti Päevalehe lisa Laupäev 11.10.2003)

PARANDUS: Olid ajad, kui mu nädalavahetus kulges saadete „Keskpäevatud” ja „Olukorrast riigis” rütmis.

Veel hiljuti teleuudistes pensionäre hullutanud Enn Eesmaa suutis pühapäeva õhtul „Aeg luubi” saates ise intervjueeritavana rahva jällegi pöördesse ajada. (SL Õhtuleht 23.09.2003)

PARANDUS: Veel hiljuti teleuudistes pensionäre hullutanud Enn Eesmaa suutis pühapäeva õhtul saates „Aeg luubis” ise intervjueeritavana rahva jällegi pöördesse ajada.

Alguses jäi parandamata üks Postimehe lause. Lugegem seda veel kord:

.. lubab [Ilmar] Raag „Viiendat stuudiot”, „Muusika ja elu”, „Pühapäevitajat”, „Prillitoosi”, „Inimeselt inimesele”, „Avatud toimikut” ja „Unetus” jätku.

Näib, et siin on hädavajalik kasutada lisandit: pealkiri „Inimeselt inimesele” ei jäta teist ümbersõnastamise võimalust. Nüüd parandagem.

.. lubab Raag saatesarjade „Viies stuudio”, „Muusika ja elu”, „Pühapäevitaja”, „Prillitoos”, „Inimeselt inimesele”, „Avatud toimik” ja „Uetus” jätku.

Vabadus pealkirju omatahtsi käämata jäägu kõnekeelde, mille üks tunnusjooni on kiirustamine, võib-olla ka soov kergemalt hakkama saada. Kirjalikus tekstis tuleb väljenduda, vältides moonutamist.